

קידושין לו

משה שווערד

1. תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד א ד"ה תפילין גופייהו

תפילין גופייהו מהכא גמרינן להו - וא"ת ומה בכך מ"מ נילף קרחה מתפילין דאין ג"ש למחצה ונימא מה תפילין נשים פטורות ה"נ גבי קרחה וי"ל דשמא לא נגמרה ג"ש אלא לאשמועינן מקום הנחת תפילין וקשה להר"ם אמאי אין מניחין תפילין בכל הראש כי היכי דקאמר קרחה בכל הראש ושמא להכי מהני האי בין עיניכם דהוה מצי למכתב בראשיכם ואף על גב דגבי קרחה כתיב בין עיניכם ואפ"ה קרחה בכל הראש וי"ל דליגמר ג"ש נכתב.

2. רש"י על קידושין דף לו/א

ת"ש - דהדרי מקרו בני אל חי ע"י תשובה:

3. מהרש"א על קידושין דף לו/א

וכ"ת סכלי הוא דמקרי בני כו'. לפי שיש בחוטאים מחולקים לג' הא' שחוטא ע"י שאין לו דעת והשני שלא היה לו מלמד אותו לטוב והג' היודע ומורד ברבונן וז"ש סכלי הוא דמקרי בני שאין זה אלא כשוגג בעלמא וקאמר בנים לא אמונן במ שהיה להם ממי ללמוד ולא למדו וכ"ת דגם זה כיון שלא למד שאינו יודע שוגג מקרי וקאמר זרע מרעים בנים וגו' שידעו רבונם ומרדו בו כמ"ש בענין ידע שור קונהו וגו' כלומר שהוא דבר הידוע ישראל לא ידע וגו' שאני קונהו היינו ע"כ שעושה עצמו כאילו לא ידע וק"ל:

4. שערים מצויינים בהלכה

בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים כו'. איתא במס' ב"ב (י.) דטורונסורפוס הרשע אמר לרע"ק, בזמן שאין עושין רצונו של מקום קרויים עבדים, ומשמע שם שלא השיב לו כלום על זה, ואפשר שהודה לו, וא"כ הא דכתיב (בהר כה-נה) "כי לי בני ישראל עבדים", היינו כשאין עושין רצונו של מקום. ולפ"ז קשה הרי כתיב (עקב ט-כז) "זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב", וכן לגבי משה כתיב (בהעלתך יב-ז) "לא כן עבדי משה", וכן (שם-ח) "ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה", וכן (ברכה לד-ה) "וימת שם משה עבד ה'". ונראה לומר דרע"ק לא חש להשיב לו על דבריו, ועי"ש במהרש"א דמבואר דרע"ק ס"ל באמת שאף כשהם בנים משחיתים נקראים בנים. ובספרים הקדושים כתבו דשתי הבחינות צריכין להיות לאדם, פעם להיות בבחינת עבד, ופעם בבחינת בן, דהיינו שצריך לפעמים לעשות עצמו כעבד, כלומר לקבל על עצמו עול ומשא לעבוד להשי"ת, וכן עשו אבות העולם ומשה רבינו, שנטלו על עצמם עול כלל ישראל ועולו של מקום, ובראש השנה יש לעשות שניהם לקבל עליו

עול מלכות שמים, וגם להתנהג כבן לפני המקום כבן שמתגעגע לפני הוריו, ולכן אומרים "אם כבנים ואם כעבדים". ועי' בתשו' הרשב"א (ח"א סי' קצד) בענין משומד שקברו מטמא כישראל, דבכלל בנים הוא, דר"מ ור"י הלכה כר"מ. וכן פסק הרמ"א (יו"ד סי' שעב ס"ב), וע"ע בשו"ע (יו"ד סי' קנט ס"ב) ובביאור הגר"א (סק"ג). אבל הב"ח (אהע"ז ריש סי' קנו) כתב, דהלכה כר' יהודה. ועי' במראית העין להחיד"א, מה שהביא בשם הפרשת דרכים.

• עיין באריכות במראה מקומות לשיעור "אבינו מלכנו" ראש השנה תשפ"ד

5. בן יהוידע על קידושין דף לו/א

שם וכי תימא בנים משחיתים מקרו בני מעליא לא מקרו. פירש רש"י ז"ל דלא מקרו עוד לעולם, תא שמע דהדר מקרו בני אל חי על ידי תשובה. קשה והלא בהא גמ' ר' יהודה מודה דעל ידי תשובה חוזרים להקרא בנים דר' יהודה לא קאמר מעקר שם בנים מנייהו לגמרי, אלא סבירא ליה בזמן דעושין רצונו של מקום מקרו בנים, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום לא מקרו בנים, וא"כ למאי אצטריך ר' מאיר לאשמעין דבר זה. ונ"ל בס"ד דלר' יהודה אע"ג דאם עשו תשובה נקראים בנים, היינו מכאן ולהבא, אבל למפרע על אותו זמן שלא עשו בו רצונו של מקום לא מקרו בנים, ור' מאיר סבירא ליה אחר שעשו תשובה יש להם דין בנים גם על זמן שלא עשו בו רצונו של מקום, ודייק לה מדכתיב והיה במקום אשר יאמר להם, תיבת במקום לשון יתר והוה ליה למימר לא יאמר להם לא עמי אתם, לכך דרש אפילו במקום רצה לומר הזמן שהיה נאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם על אותו הזמן בני אל חי:

6. שו"ת דברי יציב חלק יורה דעה סימן רמד

(ד) ושם ברש"י הנ"ל יש דבר חידוש שכתב, שהתלמידים קרויים בנים שנאמר בנים אתם לה' אלקיכם, וכן הכפיל את הדברים בסוף הדיבור עיין שם, ומשמע מזה דהא דישאל נקראים בנים למקום היינו מחמת שקבלו תורה מפי הגבורה והם בגדר תלמידים שנקראים בנים. ובספרי שלפנינו ליתא כלל מהך קרא דבנים אתם רק מבני הנביאים.

ונראה דזה תלוי בפלוגתא דר"מ ור' יהודה בקידושין ל"ו ע"א, והוא גם בספרי פרשת ראה [פיסקא צ"ו], בנים אתם לה' אלקיכם בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים דברי ר' יהודה, ר' מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים וכו'. שלדעת ר' יהודה הטעם שקרויים בנים הוא לפי שקבלו תורה ממנו יתברך, וממילא כשאין שומרים את התורה אין קרויים בנים. ור"מ ס"ל דקרויים בנים משום שהקב"ה יצר אותנו ובראנו, וכמ"ש בקידושין ל' ע"ב ובנדה ל"א ע"ב שלשה שותפין הן באדם הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו, וברש"י שהקב"ה נופח בו נשמה וכו' עיין שם, ולזה בני ישראל שיש בהם נשמת אלוקי ממעל קרויים בנים, ואשר על כן בין כך ובין כך קרויים בנים. וא"ש דנקט רש"י מהכתוב בנים אתם לה' אלקיכם והיינו שאנו בנים למקום מגדר תלמידים, כיון דר"מ ור"י הלכה כר"י. ואולם בתשובות הרשב"א ח"א סי' קצ"ד פסק כר"מ, ואף על גב דר"מ ור"י הלכה כר"י הכא ר"מ קרא קדייק וכו' עיין שם, והביאו במראית העין להחיד"א בקידושין שם. וא"ש הגירסא בספרי שלא הביא מהך קרא דבנים אתם לה"א.

7. שו"ת הרשב"א חלק א סימן קצד:

שאלת משומד לעבודה זרה אם מטמא באהל אם לאו? מי אמרינן אע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מז, א). או דילמא כיון דאין מחזירין לו אבידה (ע"ז כו, ב) ומותר להלוותו בריבית דיצא מכלל ישראל לגמרי ושכן כתב הרב רבי אברהם ז"ל. וכיון שכן אף לענין טומאה כן אע"ג דטומאה דאורייתא? תשובה איברא ישראל משומד מותר להלוותו בריבית וכדאיתא בירושלמי בפרק קמא דעבודה זרה (פ"ה ה"ד) בכותאי דקסרין. וכן אין מחזירין לו אבידה, דריבית ואבידה באחזה תלינהו רחמנא (ויקרא כה, לו, דברים כב, א). ולפנים מן השורה להתחסד עמהם. והאי לא אחינו הוא ואין מרחמין עליו אדרבא מורדין. אבל לגבי טומאה באדם תליא רחמנא (במדבר יט, יד), ועוד זה אדם הוא ולא בהמה דקידושין קדושין (יבמות מז, ב) וגיטו גט ואשתו אסורה עד שיגרש בגט כישראל. ובכלל בנים הוא כדברי רבי מאיר בשילהי פרק קמא דקדושין (לו, א), דגרסינן התם בנים אתם לה' אלהיכם (דברים יד, א). בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם. אם אי אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים שנאמר (ירמיה ד, כב) בנים סכלים המה וכו'. וכי תימא סכלים הוא דמקרו בנים, כי לית בהו הימנותא לא מיקרו בנים. ואומר (דברים לב, כ) בנים לא אמונ' בס. וכי תימא כי לית בהו הימנותא הוא דמיקרו בנים כי פלחי לעבודה זרה לא מיקרו בנים. ואומר (ישעיה א, ד) בנים משחיתים. וכי תימא בנים משחיתים הוא דמיקרו בני מעליי לא מיקרו (הושע ב, א) והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. ואע"ג דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה הכא רבי מאיר קרא קדייק. ומ"מ אף לרבי יהודה לאו מכלל אדם נפקי ולא בהמה נינהו שלא לטמא באהל שכן קידושיהן קידושין כדאיתא התם ביבמות (מז, ב). ואפילו גוי שנתגייר וחזר לסורו כל שכן מי שנזרע בישראל:

8. שו"ת הר צבי אבן העזר סימן צז

הרשב"א בתשובה [בח"א סי' קצ"ד, ונכפל בס"ר רמ"ב], דנשאל אי מומר מטמא באוהל כישראל. והשיב דמטמא באוהל, דקידושין קידושין וגטו גט, ולא עוד אלא שהוא בכלל בנים כדברי ר"מ בקידושין [שם]. ואף על גב

דר"מ ור"י הלכה כר"י, הכא ר"מ קראי קא דייק. ועוד, דר"י נמי מכלל בנים הוא דמפיק להו, מכלל אדם לא מפיק להו דלהו כבהמה, דהא קידושי קידושין גיטו גט, עכ"ל הרשב"א ז"ל.

ולכאורה תמוה מה שכתב דהלכה כר"מ משום דקראי קא דייק, וכי אנן מדיוקא דקראי ניקום להכריע בין התנאים. וי"ל, דכוונתו דבאמת מוכח בש"ס יבמות [ט"ז ע"ב], ובכורות [ל' ע"ב], דקידושי קידושין, ולכן מתרץ דמסתבר ליה להש"ס דהכא הלכה כר"מ משום דדייק קרא כוותיה, וכדאיתא טובא בש"ס דמשום דמסתבר טעמו דחד הכריעו אפילו ביחיד נגד רבים.

9. דף על הדף מסכת קידושין דף לו עמוד א

העיר כאן הגאון ר' יצחק דוד אלטר שליט"א: ובהא דקיי"ל הכא כר"מ ולא כר"י י"ל בכמה אנפי, חדא דבירו' אי' דפליגי בה ר"א ואיסי וגם דיש גי' בחז"ל דמפכי לר"מ ור"י, זאת ועוד אחרת דבתולדות אדם על הספרי פ' האזינו כ' דר"מ לשי' דס"ל דבעי' תנאי כפול וכיון דקיי"ל כר"מ בהא דתנאי כפול דחכמים ס"ל כוותי' א"כ שפיר פסקי' כר"מ.

10. עוד עיין בהוספות בשביל ספר נצח ישראל - פרק יא

11. רש"ש על קידושין דף לו/א

רש"י במשנה ד"ה הסמיכות חוץ מסוטה ונזירה שהן מניפות מנחתן כו' שמנחתן כו'. לכאורה אינו מדויק דבנזיר אין תנופה במנחה. (ר"ל במנחת נסכיו של עולתו ושלמיו) רק בהזרוע וכו' כדכתיב בקרא. אולם לשון המשנה משמע ג"כ דמנחת קאי נמי אנזירה. ונ"ל דקורא התנא לחלה ולרקיך דטעונין תנופה בשם מנחה כמו דהתורה קוראה לשתי הלחם בשם מנחה (בפ' פנחס) וכדאיתא במנחות (מו ב). וע"ש בתוס' ר"פ כל המנחות:

12. תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד א ד"ה הקבלות והזאות

הקבלות והזאות - והולכה וזריקה לא קתני דהולכה בכלל קבלה שהרי מן והקריבו הכהן נפקא כמו קבלה וזריקה בכלל הזאה וא"ת אמאי איצטריך קרא בגמרא למעוטי נשים תיפוק ליה דכולהו מ"ע שהזמן גרמא הוה שהרי אינו נוהגות אלא ביום כדכתיב (ויקרא ז) ביום צותו להקריב קרבניהם [1] וי"ל דמ"מ איצטריך קרא למעוטינהו ולמיפסל קרבן בנשים דאי לאו קרא לא הוה ידעינן שהעבודה פסולה בהן להכי איצטריך קרא למעוטי למימר דמחללי עבודה ועבודתן פסולה מיהו מסמיכה קשה אמאי איצטריך קרא למעוטינהו דהא עבודה לא אתחלל בהכי כלומר בלא סמיכה נמי אין הקרבן פסול בכך ואם נעשה סמיכה בנשים לא מיפסל קרבן בכך וי"ל דמ"מ איצטריך קרא למעוטי דסד"א משום דכתיב וסמך ושחט איתקש סמיכה לשחיטה מה שחיטה כשרה בנשים כדתנן בזבחים (דף לא:) ומייתי בשמעתא קמייתא דשחיטת חולין (דף ב:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים וכו' אף סמיכה כשרה בנשים להכי איצטריך למעוטי ותנופה נמי איצטריך למעוטי משום דאשכחן תנופה דכשרה בנשים כדמפרש לקמן (א).

13. ריטב"א על קידושין דף לו/א

מתני' הסמיכות והתנופות וכו'. גמרינן לה בגמרא בכל חד מינייהו מיעוטא דנשים, וכי תימא ותיפוק לי דהוה להו ביום ולא בלילה וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, [2] ואיכא למימר דכי אמרינן מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות במצות שבחובה לגמרי דכי מטי זמן חיוביה לא סגיא דלא לקיומינהו, אבל הנהו אינן בחובה לגמרי אלא שבאין להכשיר קרבנו אם ירצה שיעלה לו לרצון והוה אמינא דאחד אנשים ואחד נשים שוין קמ"ל:

• שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן מז

ב. והנה בספקת המ"ב בבאור הלכה בנשים שכתב המג"א בסימן רצ"ו ס"ק י"א ופשוט שרשאין לברך על הבשמים ועל הכוס דברכת הנהנין הם ולא נקט גם ברכת הנר דאפשר דהוא בדוקא ... וגם בעיקר הדבר להחשיב ברכת הנר לזמן גרמא אינו ברור דהא עצם חיוב הברכות לברך על המצות ולברך על כל דבר שאירעו לישראל ועל כל דבר מהבריאה שראו אנשי כנה"ג לתקן שיברכו אינו דבר שתלוי בזמן שהרי תקנה זו אינה תלויה בזמן שא"כ אף שאיכא איזו ברכה דתלויה בזמן משום שלא אפשר לראות

ולזהיות קודם הזמן אפשר שאין להחשיב זה כזמן גרמא כיון שעצם חיוב הברכה שתיקנו וחייבו אינו דבר התלוי בזמן, דלכן שפיר מברכות שהחיינו על כל דבר הבא מזמן לזמן אף לתוס' קידושין דף ל"ד ע"א ד"ה מעקה שנשים פטורות ממ"ע דיו"ט = ממצות עשה דיום טוב =, שהוא משום דעכ"פ ענין הרגל הוא דבר הבא מזמן לזמן ולא אמרינן דהאשה לא תברך שהחיינו מהאי טעמא דכיון דבא מזמן לזמן הוא זמן גרמא, ובשביל האיסור לעשות מלאכה לא מסתבר שיברכו שהחיינו, אלא הוא משום דעצם חיוב הברכות הוא בכל יום שיארע איזה דבר חדוש שצריך לברך שהברכות בכללן לאו זמן גרמא הוא, ולפ"ז יש גם לחייב לברך לנשים על האור שהרי גם ברכה דעל הנר במוצאי שבת יש לה דין דלאו הז"ג דאין לחלק כל ברכה בפ"ע = בפני עצמה = שגם מדינא יש לה לברך.

14. בענין "בני ישראל... ואין בנות ישראל" - עיין מראה מקומות לדף לה [13ff]

15. חדושי הרמב"ן על מסכת קידושין דף לו/א

הא דתנן הסמיכות והתנופות וכו' וגמרינן לה מדכתיב בני ישראל ולא בנות ישראל בני אהרן ולא בנות אהרן, איכא למידק וכל היכא דכתיב בני ישראל דוקא הוא א"כ לא יהיו נשים נודרות דכתיב בני ישראל, איכא למימר כיון דכתיב איש איש להביא את הנכרים שנודרים ונודבים כישראל לא ממעטינן נשים, ואי קשיא הא כתיב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וכתיב ויבאו האנשים על הנשים, איכא למימר נשים מעצמן הביאו, אי נמי התם נדבה הוה וכבר אמינא שהנשים נודרות ונודבות כאנשים, ומיהו בני ישראל דכתיב בכל מצוות לא תעשה לא ממעטינן בהו בנות ישראל, דהא גמרינן מקראי שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל לא תעשה שבתורה, ואע"ג דגבי טומאה ממעטינן בני אהרן ולא בנות אהרן, התם משום דכתיב הכהנים בני אהרן, ועוד דבני אהרן בכל מקום משמע דוקא דאי למעוטי זרים לימא כהנים, אבל בני ישראל להוציא את הנכרים הוא דדרשינן ל' בכל דוכתא, וכה"ג כגון מצוות לא תעשה ומצוות עשה שאין הזמן גרמא, אבל סמיכה ליתא פטור מצוה אלא מדה היא שנוהגת באנשים ולא בנשים, הכשר קרבן של אנשים בסמיכה ושל נשים בלא סמיכה, ובכ"ז האי גוונא ממעטינן נשים, ואע"ג דגבי פרשת נסכים כתיב בני ישראל, הא אתרבי מדכתיב הקהל חוקה אחת לכם:

=====

16. תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד ב

אי דפרה אלעזר כתיב בה - פי' בקונטרס אפילו כהן הדיוט פסול וכ"ש נשים תימה הניחא למ"ד לדורות נמי בעי' (א) כ"ג דומיא דאלעזר פריך שפיר אבל למ"ד בכהן הדיוט מרבינן ליה לדורות קשה דמאי פריך הכא גרמא דילמא מש"ה איצטריך (קרא) הכא למעוטי נשים משום דהעבודה מותרת בכהן הדיוט לדורות [1] וי"ל דה"פ מדאיצטריך התם לרבויהי כהן הדיוט מכלל לגבי נשים פשיטא ליה לתנא דאין עבודה כשרה בהן וכן יש לפרש בסמוך אי דפנים וכו'.

17. ריטב"א על קידושין דף לו/ב

אי דפרה אלעזר (ואחיה) [וחוקה] כתיב בה לעיכובא. פי' ואפילו בכהן הדיוט פסולה וכל שכן בבנות אהרן, ולית ליה כמאן דאמר (בטמא) [ביומא] (מ"ב ב') אותה לאלעזר ולא אחרת לאלעזר, אלא כבר פלוגתיה, [2] מיהו אורחא דתלמודא הוא בהכי דזימנין דמקשה להדיא אליבא דחד אמורא ומקשה סתמא וכדכתיבנא לעיל בהאי פירקא (י"ד ב'):

18. תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד ב

אי דפנים כהן משיח כתיב - פי' בקונטרס הזאת הפרוכת ומזבח הזהב האמורים בפר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ונראה להר"ם דאע"ג דפר העלם דבר מרבינן התם (ת"כ פ' ויקרא) דעבודתה כשרה אפילו בכהן הדיוט דמרבינן ליה מן ה' דהכהן המשיח אפ"ה מדאיצטריך קרא לרבויהי כהן הדיוט דכשר בה מכלל דפשיטא ליה לתנא דנשים אינן כשרות בה.

19. תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד ב

חוץ ממנחת סוטה ונזירה מפני שהן מניפות - וא"ת תיפוק ליה דכל הני אינם כשרות בנשים לפי שהן מחוסרי בגדים דהא אמר ב"ב דובחים (דף יז:) דאפילו כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם [1] וי"ל דמייירי שלבשו את הבגדים [2] א"נ י"ל כיון שלא נצטוו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים.

20. דבר יעקב מסכת קידושין דף לו עמוד ב

א] תד"ה חוץ וכו' וי"ל דמיירי שלבשו את הבגדים - בגלויני הש"ס [לר"י ענגיל] מקשה דיהיו עוברות על איסור לא תלבש. ותירץ ע"פ המהרש"א [נדרים מט ב] שכתב שכסות המיוחד לאיש ולאשה ליכא איסור לא תלבש, וה"ל אילו נשים היו כשרות לעבודה הוי כסות המיוחד לאיש ולאשה.

21. תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד ב

מכניס כהן ידו תחת יד הבעלים ומניף - וא"ת והא הוי חציצה דה"ל אמרינן במנחות (דף צד.) אין תנופה בחוברין פ' בשותפים דהיכי ליעביד לינפו והדר לינפו כלומר דהשותפין זה אחר זה יניפו חדא תנופה אמר רחמנא ולא שתי תנופות ואי מנח חד מן השותפין ידיה תחת ידיה דחבריה א"כ הוי חציצה אלמא דבכה"ג הוי חציצה [1] וי"ל דלא דמי דהכא היינו טעמא דלא הוי חציצה בכה"ג לפי שהוא גזירת הכתוב דבעינן כהן ובעלים אבל התם גבי שני שותפין חשיב כה"ג חציצה אם אחד מהם מניח ידו תחת יד חבריו לפי שאינה גזירת הכתוב שיהיו שניהן מניפין [2] עוד י"ל דה"ל לא מיירי שהכהן מניח את ידו תחת יד הבעלים ממש דבכה"ג הוי חציצה אלא ר"ל שאוחז הכלי למטה והבעלים אוחזין למעלה והשתא ליכא חציצה כלל דה"ל אשכחן גבי ביכורים שהכהן היה אוחז בשפתיו כלומר בשפת הכלי למעלה והבעלים למטה ה"ל גבי מנחות איפכא שיד הבעלים תהיה למעלה ויד הכהן למטה.

22. תוספות מסכת סוטה דף יט עמוד א

וכהן מניח את ידו תחתיה - האי דאיצטריך תו למיתני וכהן מניח את ידו תחתיה ולא קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמועינן דתנופה בכהן ירושלמי וכהן מניח את ידו תחתיה ואין הדבר כיעור [1] מניח מפה ואינו חוצץ [2] מביא כהן זקן [3] ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידיה אבל בגמרא דידן אמרינן בסוף פרק ארוסה (לקמן דף כז.) דגידמת לא היתה שותה וי"ל דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב.

23. שערם מצויינים בהלכה

כהן מכניס ידו תחת יד בעלים ומניף, אשכחן סוטה כו'. פ' והכא הסוטה היינו הבעלים, עי' ברש"י (ד"ה בבעלים מנלן). והקשו התוס' הא הוי חציצה, ותירצו דהכא גזירת הכתוב באופן זה, וממילא ליכא חציצה כו'. ובתוס' במס' סוטה (יט. ד"ה וכהן מניח ידו תחתיה) הביאו ירושלמי דפריך, וכי אין הדבר מכוער, ותירצו ג' תירוצים, א) מניח מפה ואינו חוצץ, ב) הביאו כהן זקן, ג) אפי' תימא כהן ילד, שאין יצה"ר מצויה לשעה. ומשמע דאע"ג שאינו מצוי, מ"מ יש מיעוט שיש בהם יצה"ר, ואין חוששין להם. ועי"ש שכתבנו שיש ללמוד מזה שאם הכלה פירסה נדה קודם החופה, מקדשה בטבעת, ואפי' יזדמן שיגע בה, אין יצה"ר מצויה לשעה, וגם יש לומר שהוא נכהל באותה שעה, ואין שהות ליצה"ר לשלוט בו.

24. דף על הדף מסכת קידושין דף לו עמוד ב

בגמ': אמר ליה רבי אליעזר לרבי יאשיה דדריה לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי להא שמעתתא. וצריך להבין, למה ביקש ממנו דוקא דבר זה שלא יישב. וביאר בבן יהוידע (מכות ג, ב), שרמז לו בזה, ששמעתתא זו שתפרש

לי, חביבה עלי כתורתן של ראשונים שהיו לומדים הלכות בבית המדרש מעומד, כמו שמצינו במסכת מגילה (כא, א), 'מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם, והיו למדין תורה מיושב, והיינו דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה'.

עוד ציין, לטוב יזכר רבינו החיד"א ז"ל, שהיה נוהג ללמוד ליל חג השבועות וליל הושענא רבה הלימוד הקדוש מעומד, כדמוכח בספר זכרונותיו.

=====

1. ספר נצח ישראל - פרק יא

הראיה השכלית אשר אמרנו, שמחייב מסדר השתלשלות הרבוי מן האחד. על זה העידה התורה הנאמנה

שאמרה (דברים יד, א) "בנים אתם לה' אלקיכם". ויש לך להבין בשם הנכבד הזה מה שנקראו ישראל "בנים" לה'. וזה כי אין ספק כי

הנמצאים הם עלולים ומושפעים מן השם יתברך. ואין הנמצאים מתדמים יחד; רק כי יש מושפע מאמתת עצמו, ויש שאינו כך, לפי רחוק הנמצאים ולפי קורבתם אליו יתברך. **והנה ישראל אומה זאת מושפעים ממנו יתברך מאמתת עצמו יתברך, ובדבר זה יותר יש להם צירוף**

וחבור אל השם יתברך. ועל זה מורה השם הנכבד הזה שנקראו "בנים", ונקראו בשם "בני בכורי" (שמות

ד, כב). כי שם "בן" יאמר על שנמצא מאמתת עצמו. ומצד שם הזה אין בזה עדיין הצירוף הגמור שהוא

מיוחד, כי אפשר שיהיו ב' בנים לאחד, והצירוף אשר הוא לשנים אינו צירוף גמור מיוחד. ואף כי אין אומה עוד

נקראת "בן" אל השם יתברך יותר מישראל, מכל מקום שם "בן" אינו כל כך הצירוף אליו, כיון שאפשר שיהיה

לאחד שני בנים. ולכך נקראו ישראל "בני בכורי", כי אי אפשר שיהיה לאחד שני בכורים. ומזה תבין כי

אי אפשר שתהיה עוד אומה שנקראו "בנים", כי השם יתברך הוא אחד בעצמו (דברים ו, ד), ומאחר כי

הבן הוא מן אמתת עצמו, אשר אמתת עצמו הוא אחד, ולכך בנו גם כן הוא אחד. וזה מבואר ממה שאמרנו

במדרש כי השם יתברך מעיד על ישראל שהם אחד. ופירוש זה, כי מאחר כי ישראל הם מן אמתת עצמו

יתברך, והוא יתברך אחד, וכך אשר מושפע מאתו יתברך הוא אחד. אבל שאר אומות, שאף שהם מושפעים מן

השם יתברך, מכל מקום אינם מושפעים מאמתת עצמו, רק ישראל מושפעים מאמתת עצמו... אבל כיון שהם

נקראים "בני בכורי", והבכור הוא אחד, מורה שיש כאן חבור גמור, לפי שהם מושפעים מאמתת עצמו.

ולחבור הזה אי אפשר שיהיה לו פירוד כלל, וכי יש שנוי לאמתת עצמו. והכל נרמז בשם הנכבד הזה

שנקראו "בנים". והדברים האלו גדולים מאוד מאוד... וכל זה מפני כי אין שייך בטול לענין זה אשר נקראו

ישראל "בנים", כי שם "בנים" מצד אשר השם יתברך הוא עלה להם, כמו האב שהוא עלה אל הבן, והוא

מצד עצמו של האב, ודבר זה אין שינוי לו בכל חטא אשר יעשו, תהיה החטא מה שהוא, שכל חטא שהוא

הסרה מן השם יתברך - הכל הוא מצד העלול. אבל מצד כי הוא יתברך עלה להם, דבר זה הוא מצד אמיתת

עצמו...

כי מצד שהם בנים למקום אין להעביר אותם, ואי אפשר להעביר ולהחליף ענין זה. כי אין דבר יותר

מצטרף ומתקשר כמו צירוף וקישור האב אל הבן... אבל האבות נבחנו, ומפני שנבחנו הם טוב באמת, ודבר

שהוא טוב באמת אין בו שינוי כלל. ובשביל זה גלה השם יתברך להושע שאי אפשר להעביר אותם באומה

אחרת, מצד שהם בנים אל השם יתברך: